

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและสภาพปัญหา

การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและเกาหลีใต้ในวันที่ 24 สิงหาคม ค.ศ. 1992 นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศที่สำคัญมากครั้งหนึ่ง เพราะเปรียบเสมือนการสิ้นสุดการเผชิญหน้าทางการเมืองระหว่างกัน ที่ดำเนินมานานกว่า 3 ทศวรรษ รวมทั้งยังเป็นสัญญาณบ่งบอกถึงการสิ้นสุดสงครามเย็นที่หลงเหลืออยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออก

นับตั้งแต่เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองของจีนเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ในวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1949 จีนก็ได้เลือกที่จะดำเนินนโยบายเอนเอียงเข้าหาสหภาพโซเวียต ในขณะที่สหภาพโซเวียตประกาศรับรองรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ทันที แทนที่จีนคณะชาติของเจียงไคเช็คที่หนีไปอยู่บนเกาะไต้หวัน และทั้งสองยังได้ลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพสัมพันธมิตรและการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระหว่างสาธารณรัฐสังคมนิยมสหภาพโซเวียตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน (Treaty of Friendship, Alliance and Mutual Assistance Between the Union of Soviet Socialist Republics and the People's Republic of China) เป็นเวลา 30 ปีด้วย ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองมีความใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน ก็ได้มีหลายประเทศที่ให้การรับรองรัฐบาลคอมมิวนิสต์ของจีน นอกเหนือจากสหภาพโซเวียต อาทิ อังกฤษ อัฟกานิสถาน เชกโกสโลวาเกีย เดนมาร์ก ฟินแลนด์ อิสราเอล อินโดนีเซีย เนเธอร์แลนด์ นอร์เวย์ ปากีสถาน

สวีเดน และ สวิสเซอร์แลนด์ รวมทั้งกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออก¹ แต่ในเรื่องนั้น สหรัฐฯ ได้ปฏิเสธไม่ยอมรับรองรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ และได้แสดงตนเป็นศัตรูอย่างเปิดเผย โดยให้การรับรองจีนคณะชาติของเจียงไคเช็ค ที่ไปตั้งรัฐบาลใหม่บนเกาะไต้หวัน หรือฟอร์โมซา (Formosa) รวมทั้งยังให้การสนับสนุนรัฐบาลจีนคณะชาติ ในการครอบครองที่นั่งในคณะมนตรีความมั่นคงของสหประชาชาติต่อไปด้วย

ความเป็นปรปักษ์ระหว่างสหรัฐฯ และจีน ได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างจีนและเกาหลีใต้ในทางลบ คือจีนและเกาหลีใต้ต่างก็ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ รวมทั้งไม่มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกัน และทั้งสองยังมีท่าทีที่เป็นศัตรูกันมาตลอดด้วย สำหรับสหรัฐฯ นั้น หลังจากเข้ามาปลดอาวุธเกาหลีใต้ ภายหลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง ก็ได้ดำเนินนโยบายมอบอำนาจให้แก่ชาวเกาหลีปกครองตนเองตามลำดับ แต่สหรัฐฯ ก็เข้าควบคุมหน่วยงานที่สำคัญต่างๆ โดยมีชาวสหรัฐฯ เป็นเจ้าหน้าที่ในระดับสูง ส่วนชาวเกาหลีจะเป็นผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของสหรัฐฯ และสหรัฐฯ ได้ตั้งสถานทูตเกาหลีใต้ขึ้นในปี ค.ศ. 1947 และในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1948 สหรัฐฯ ก็โอนอำนาจการบริหารประเทศให้แก่คณะรัฐบาลชุดใหม่ของเกาหลีใต้ ซึ่งมีนายชุงมันรีผู้ที่นิยมสหรัฐฯ เป็นประธานาธิบดีคนแรกของเกาหลีใต้ และสหรัฐฯ ได้ให้สัญญาว่าจะให้ความช่วยเหลือเกาหลีใต้ทางด้านเศรษฐกิจและการทหารต่อไป จากนั้น สหรัฐฯ ได้ประกาศรับรองรัฐบาลเกาหลีใต้ว่าเป็นรัฐบาลที่มีอำนาจปกครองเกาหลี ทั้งหมดรวมทั้งเกาหลีเหนือด้วย ทำให้เป็นที่แน่นอนว่า จีนย่อมจะต้องมองเกาหลีใต้อยู่ภายใต้อิทธิพลของสหรัฐฯ และเป็นเพียงรัฐบาลหุ่นของสหรัฐฯ จะเห็นได้จากการที่จีนเรียกเกาหลีใต้ว่าเป็นสุนัขรับใช้ของสหรัฐฯ ซึ่งก็มักจะหลีกเลี่ยงความสัมพันธ์ในรูปแบบของความเป็นปฏิปักษ์ได้ลำบาก

¹ ดูรายละเอียดเกี่ยวกับวันที่และประเทศที่สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนในภาคผนวก ข.

นอกจากนั้น การที่เกาหลีใต้เป็นหนึ่งในสองประเทศเท่านั้น (อีกประเทศหนึ่งคือ เยอรมันตะวันตก) ที่สหรัฐอเมริกามีกองกำลังประจำอยู่เป็นจำนวนมากที่สุด ภายหลังจากการทำสนธิสัญญาป้องกันความมั่นคงร่วมกัน (Mutual Defense Treaty) ในปี ค.ศ. 1954 และเกาหลีใต้ยังเป็นแห่งเดียวในคาบสมุทรเกาหลีที่สหรัฐฯ ได้นำอาวุธนิวเคลียร์เข้ามาติดตั้งที่ฐานทัพขุนซาน (Kunsan) ทำให้จีนมองว่าเกาหลีใต้เป็นภัยคุกคามต่อจีน เนื่องจากจีนมองว่าคาบสมุทรเกาหลีเป็นบริเวณที่มีความสำคัญต่อจีนทั้งทางยุทธศาสตร์และความมั่นคง ยิ่งไปกว่านั้น ภายหลังจากรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์สามารถยึดอำนาจจากรัฐบาลจีนคณะชาติได้ และรัฐบาลจีนคณะชาติต้องหนีไปอยู่บนเกาะไต้หวัน สหรัฐฯ ก็ยังดำเนินนโยบายให้การสนับสนุนและรับรองรัฐบาลจีนคณะชาติบนเกาะไต้หวัน ซึ่งเกาหลีใต้ก็ดำเนินนโยบายตามสหรัฐฯ โดยให้การรับรองรัฐบาลจีนคณะชาติ รวมทั้งยังเป็นพันธมิตรที่แน่นแฟ้นกับไต้หวันด้วย ดังจะเห็นได้จากการเดินทางเยือนไต้หวันของผู้นำเกาหลีใต้ คือประธานาธิบดี ชุงมันรี ในปีค.ศ. 1953 และประธานาธิบดีปักจุงฮี ในปีค.ศ. 1966 รวมทั้งยังมีการลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพจีน-เกาหลี (Sino-Korean Amity Treaty) ในปีค.ศ. 1964 ด้วย ซึ่งการกระทำดังกล่าวได้สร้างความไม่พอใจให้แก่จีนเป็นอย่างมาก เนื่องจากจีนถือว่าไต้หวันเป็นเพียงส่วนหนึ่งของจีนเท่านั้น ขณะเดียวกัน จีนเองก็ได้ให้การรับรองเกาหลีเหนือว่าเป็นรัฐที่ถูกต้อง ซึ่งก็แน่นอนว่าจะต้องสร้างความไม่พอใจให้แก่เกาหลีใต้ เพราะเกาหลีใต้ก็ถือว่าตนเป็นรัฐที่ถูกต้องบนคาบสมุทรเกาหลีเพียงรัฐบาลเดียว

ขณะเดียวกัน สงครามเกาหลีที่เกิดขึ้นในปีค.ศ. 1950-ค.ศ. 1953 นับได้ว่าเป็นจุดสูงสุดของความขัดแย้งระหว่างจีนและเกาหลีใต้ เนื่องจากเป็นการเผชิญหน้าทางทหารระหว่างทั้งสองประเทศบนคาบสมุทรเกาหลีเป็นครั้งแรก โดยสงครามที่เกิดขึ้นเป็นความพยายามที่จะให้มีการรวมเกาหลีเข้าเป็นประเทศเดียว ซึ่งถ้าฝ่ายเกาหลีใต้ที่ได้รับการสนับสนุนโดยสหรัฐฯ เป็นฝ่ายได้รับชัยชนะ ก็จะทำให้คาบสมุทรเกาหลีกลายเป็นเขตอิทธิพลของสหรัฐฯ ซึ่งก็แน่นอนว่าจีนคงไม่ยอม จึงได้ตัดสินใจส่งกองกำลังทหารเข้าช่วยเหลือเกาหลีเหนือที่มีอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ร่วมกันอย่างเต็มที่ ทำให้ภายหลังสงครามสิ้นสุดลง ทั้งจีนและเกาหลีใต้ต่างก็มองกันด้วยความหวาดระแวงว่าอีกฝ่ายเป็นภัยคุกคามต่อประเทศตน ส่งผลให้จีนตัดสินใจส่งกองกำลังทหารไว้ในเกาหลีเหนือต่อไป จน

กระทั่งจีนถอนทหารออกจากเกาหลีเหนือหมดในปีค.ศ. 1958 ในขณะที่สหรัฐฯยังคงกำลังทหารเอาไว้ในเกาหลีใต้ ซึ่งยังเป็นการสร้างความเป็นศัตรูระหว่างจีนและเกาหลีใต้ให้เพิ่มมากขึ้น

นอกจากนั้น ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างจีนและเกาหลีเหนือ ยังเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำเนินนโยบายของจีนต่อเกาหลีใต้ เนื่องจากจีนมองว่าเกาหลีเป็นจุดยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงที่สำคัญต่อจีนมาก จากสภาพภูมิศาสตร์ของคาบสมุทรเกาหลีที่ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือติดชายแดนจีน โดยมีเพียงแม่น้ำยาลู (Yalu River) กั้น ทำให้จีนนั้นมองว่าเกาหลีเป็นเหมือนรัฐกันชนของจีน จากในอดีตที่ผ่านมาคาบสมุทรเกาหลีต่างก็เป็นที่ต้องการของหลายประเทศ และยังเป็นบริเวณที่เคยเกิดความขัดแย้งระหว่างสหภาพโซเวียตและญี่ปุ่น ซึ่งเป็นคู่อริเก่าของจีนด้วย จีนจึงต้องการที่จะมีอิทธิพลเหนือคาบสมุทรเกาหลี แต่การที่เกาหลีใต้ถูกสหรัฐฯเข้าแทรกแซง และปรับปรุงโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้เกาหลีใต้พัฒนาไปในแนวทางประชาธิปไตยตามที่สหรัฐฯต้องการ และเป็นจุดสกัดกั้นการแพร่ขยายอิทธิพลของฝ่ายคอมมิวนิสต์ ทำให้จีนต้องสร้างความเป็นพันธมิตรที่แนบแน่นกับเกาหลีเหนือที่อยู่ในค่ายเดียวกัน โดยการให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านการทหารและเศรษฐกิจ ซึ่งความสำคัญของเกาหลีเหนือที่มีต่อจีนนั้น ก็ให้เห็นได้อย่างชัดเจนในช่วงที่เกิดสงครามเกาหลี จีนได้จัดส่งทหารเข้าร่วมสงครามประมาณสองแสนคน ในขณะที่จีนเองก็ยังไม่ฟื้นตัวจากการทำสงครามกลางเมืองที่สิ้นสุดไปยังไม่ถึง 1 ปี และยังนับว่าเป็นครั้งแรกที่จีนส่งทหารออกรบในต่างแดน นับตั้งแต่พรรคคอมมิวนิสต์ยึดอำนาจได้ด้วย² ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและเกาหลีเหนือแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น และหลังจากนั้น จีนและเกาหลีเหนือ ยังได้ลงนามในสนธิสัญญาการป้องกันด้านความมั่นคงร่วมกัน ในปีค.ศ.1961ด้วย ในขณะที่จีนก็ให้การสนับสนุนการดำเนินนโยบายของเกาหลีเหนือในการต่อต้านสหรัฐฯ และเกาหลีใต้ รวมทั้งยังได้สนับสนุนนโยบายการรวมประเทศของเกาหลีเหนือด้วย จะเห็นได้จาก ในงานเลี้ยงรับรองผู้แทนจีนที่นครเปียงยาง เมืองหลวงของเกาหลีเหนือ เมื่อปลายเดือนกันยายน ค.ศ. 1976 ผู้แทนจีนได้กล่าวสนับสนุนให้เกาหลีทั้งสองรวม

² ไพศาล สุริยะวงศ์ไพศาล, “กองทัพจีน,” เอเชียปริทัศน์, 7 (กันยายน-ธันวาคม 2529) , น. 9-10.

กัน และอยู่ภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ของเกาหลีเหนือ รวมทั้งยังได้ประณามระบบเผด็จการของประธานาธิบดีปักจุงฮีและการแทรกแซงของสหรัฐฯในคาบสมุทรเกาหลีด้วย³

จากที่กล่าวถึงความสัมพันธ์พื้นฐานระหว่างจีนและเกาหลีใต้ข้างต้น จะพบว่า เป็นความสัมพันธ์ที่ดำเนินอยู่บนพื้นฐานของความขัดแย้งทางอุดมการณ์มาตลอด ซึ่งทั้งสองต่างก็ไม่มี การติดต่อระหว่างกันอย่างเป็นทางการมาเป็นเวลาเกือบ 3 ทศวรรษ นับตั้งแต่สงครามเกาหลีสิ้นสุดลง⁴ เนื่องจากทั้งสองต่างมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน อีกทั้งยังมีปัญหาในประเด็นของการรวมประเทศเกาหลีด้วย ที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและเกาหลีใต้มีความขัดแย้งกัน

ความขัดแย้งระหว่างจีน และสหภาพโซเวียต จนถึงขั้นปะทะกันในบริเวณแม่น้ำอุสซูรี (Ussuri) ในปีค.ศ. 1969 ทำให้จีนเริ่มเปลี่ยนแปลงการดำเนินนโยบายต่างประเทศ จากที่มีนโยบายในการพึ่งพิงสหภาพโซเวียต (Lean on One Side) หันมาเอนเอียงเข้าหาสหรัฐฯ เพื่อใช้เป็นประเทศตัวกลางอำนาจกับสหภาพโซเวียต โดยจีนได้ตอบรับการเดินทางเยือนจีนของประธานาธิบดีนิกสัน ผู้นำสหรัฐฯ ในปีค.ศ. 1972 ทำให้เกาหลีเหนือเกิดความคลางแคลงใจต่อจีน และหันไปใกล้ชิดกับสหภาพโซเวียตมากขึ้น ในขณะที่เกาหลีใต้มีนโยบายที่ประนีประนอมกับจีนมากขึ้น จะเห็นจากการที่ประธานาธิบดีปักจุงฮี ประกาศแสดงความปรารถนาที่จะปรับความสัมพันธ์กับประเทศสังคมนิยมทั้งหมด รวมถึง จีนและสหภาพโซเวียตด้วย⁵ และในปีค.ศ. 1979 เมื่อจีนและสหรัฐฯสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน ก็ได้ส่งผลกระทบไปถึง

³ พัชรี ลิโรรส, “วิเคราะห์วิกฤตการณ์บนคาบสมุทรเกาหลี,” รัฐศาสตร์สาร, 3,2 (มกราคม 2519), น.62.

⁴ To-Hai Liou, “Sino-South Korean Relations Since 1983 : Toward Normalization?” *Journal of East Asian Affairs*, Vol.V, No.I (Winter/Spring 1991), p. 49.

⁵ Kim Hakjoon, “The Establishment of South Korean-Chinese Diplomatic Relations : A South Korean Perspective,” *Journal of Northeast Asian Studies*, Vol.XII, No.II (Summer 1994) , p. 32.

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและเกาหลีได้ด้วย เห็นได้จากที่จีนมีที่ทำอ่อนลงต่อเกาหลีได้โดยจีนไม่ถือ
ว่ารัฐบาลเกาหลีได้เป็นเพียงรัฐบาลหุ่นของสหรัฐฯอีกต่อไป⁶

ขณะเดียวกัน การเสียชีวิตของผู้นำที่มีอิทธิพลในการปฏิวัติของจีนที่สำคัญ อย่าง
จูเต๋อ โจวเอนไหล และเหมาเจ๋อตุง ในปี ค.ศ. 1976 และการขึ้นมามีอำนาจของเติ้งเสี่ยวผิง ตั้ง
แต่กลางปีค.ศ. 1978 ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินนโยบายของจีน เนื่องจากจีน
ได้ละทิ้งอุดมการณ์ปฏิวัติ และพยายามที่จะรื้อฟื้นโครงการ “สี่ทันสมัย” ขึ้นมาอีกครั้ง หลัง
จากที่เคยพยายามวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจในช่วง 12 ปี (ค.ศ. 1974-ค.ศ. 1985) แต่ถูกขัดขวาง
จนตกจากอำนาจไป ซึ่งนโยบายสี่ทันสมัยของเติ้งเสี่ยวผิงนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อทิศทางของ
สังคมจีนอย่างใหญ่หลวง เนื่องจากมาตรการที่จะทำให้บรรลุสี่ทันสมัยนั้น ขัดแย้งกับหลักพึ่ง
ตนเอง อาทิ การให้ต่างชาติมาลงทุนในจีน และ การนำเข้าซึ่งเทคโนโลยีจากต่างประเทศ
 เป็นต้น⁷ นอกจากนี้ การที่เติ้งเสี่ยวผิงไม่ได้ผูกพันกับลัทธิการเมืองโดยพื้นฐาน แต่เป็นนัก
ชาตินิยมที่อยากเห็นจีนเป็นมหาอำนาจ และ การที่เติ้งเสี่ยวผิงมีพฤติกรรมคล้ายนักการเมืองใน
ประเทศเสรีนิยมตะวันตก ผสมกับอำนาจนิยมแบบนักเผด็จการชาวเอเชีย ทำให้การดำเนิน
นโยบายในช่วงเติ้งเสี่ยวผิงต่างไปจากในช่วงของเหมาเจ๋อตุง โดยเติ้งเสี่ยวผิงมีความต้องการที่จะ
ให้จีนพัฒนาไปให้ทันสมัยโดยเร็ว ไม่ว่าจะโดยการใช้ระบบทุนนิยม หรือ สังคมนิยม อย่างที่เติ้ง
เสี่ยวผิงเคยพูดไว้ว่า “ไม่สนใจว่าแมวจะเป็นสีอะไร ขอให้จับหนูได้ก็แล้วกัน”⁸ ซึ่งเป็นการแสดง
ให้เห็นว่าเติ้งเสี่ยวผิงไม่ได้ผูกมัดต่อลัทธิการเมืองอย่างหนึ่งอย่างใดโดยเฉพาะ

⁶ To Yung-Hwan, “Korea Unification and the Resuscitated Containment Policy,” *Asia Pacific Community*, 17 (1982), p. 86.

⁷ เขียน วีระวิทย์, *จีนผลัดแผ่นดิน* (สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช: กรุงเทพฯ, 2527),
น. 11.

⁸ เพิ่งอ้าง, น.10-11.

การที่ดึงเส้นผิงนำโครงการสี่พันหมัมาใช้ ได้นำไปสู่การปฏิรูปเศรษฐกิจ โดยการเอาระบบทุนนิยมมาผสมผสานกับสังคมนิยมมากขึ้น อันเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจทั้งในด้านโครงสร้างและวิถีการดำรงชีวิตของชาวจีน ซึ่งในด้านการค้ากับต่างประเทศจีนได้สนับสนุนให้มีการเปิดรับการลงทุนจากต่างชาติและการไปลงทุนในต่างประเทศด้วย ซึ่งนโยบายดังกล่าว ก็ได้ส่งผลกระทบต่อถึงความสัมพันธ์ระหว่างจีนและเกาหลีใต้ โดยทั้งสองได้เริ่มมีการติดต่อกันในรูปแบบต่างๆ เริ่มจากการที่ทั้งสองได้เริ่มความสัมพันธ์ทางการค้ากันอย่างลับๆ ในปีค.ศ. 1979 โดยผ่านประเทศที่สาม อาทิ สิงคโปร์ ญี่ปุ่น และฮ่องกง⁹ เพื่อหลีกเลี่ยงที่จะไม่ทำให้เกาหลีเหนือพันธมิตรของจีนไม่พอใจ และจีนได้อนุญาตให้ชาวเกาหลีที่อาศัยอยู่ในจีน 4 รายเดินทางกลับไปอยู่ในเกาหลีใต้เป็นการถาวร ในปีค.ศ. 1978 และอีก 9 ราย ในปีค.ศ. 1979 หลังจากนั้น ทางการจีนก็ได้้อนุญาตให้ชาวเกาหลีเดินทางกลับเกาหลีใต้อีก 7 ราย ในปีค.ศ. 1980 และอีก 43 ราย ในปีค.ศ. 1982¹⁰ ขณะเดียวกัน ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองก็ได้ก้าวไปอีกขั้น ด้วยการที่เจ้าหน้าที่ทางการทูตของจีน ได้รับอนุญาตให้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางการทูตของเกาหลีใต้ในการพบปะทางสังคมที่จัดขึ้นในประเทศที่สามได้¹¹

จึงกล่าวได้ว่า ในช่วงที่มีการเปลี่ยนผู้นำของจีน ประกอบความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างจีนและสหภาพโซเวียต ได้ทำให้ผู้นำจีนเปลี่ยนมุมมอง โดยเริ่มมองเห็นถึงความเป็นไปได้ในการมีความสัมพันธ์กับเกาหลีใต้อย่างไม่เป็นทางการ แต่ก็ยังไม่ถึงกับทำให้ทั้งสองสามารถสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันได้อย่างรวดเร็ว เช่นเดียวกับการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและญี่ปุ่นในปีค.ศ.1972 ที่แม้ว่าจะอยู่ต่างค่ายอุดมการณ์กัน แต่ก็สามารถที่จะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันได้ก่อนที่สหรัฐฯ จะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน

⁹ Hwang Byong-moo, "The Evolution of ROK-PRC Relations : Retrospects and Prospects," *The Journal of East Asian Affairs*, Vol.V, No.I (Winter/Spring 1991), p. 27.

¹⁰ To-Hai Liou, op.cit., p. 53.

¹¹ To-Hai Liou, op.cit., p. 53.

ฮวางเบียงมู (Hwang Byong-moo) ได้เขียนบทความเพื่อใช้ในการประชุมว่าด้วย สหภาพโซเวียต สาธารณรัฐประชาชนจีน และเกาหลีเหนือ ที่จัดขึ้นในระหว่างวันที่ 18-19 มิถุนายน ค.ศ. 1990 วิเคราะห์ว่าแม้จีนเริ่มมีการติดต่อกับเกาหลีใต้ตั้งแต่กลางทศวรรษ 1970 ใน ด้านมนุษยธรรม รวมถึงการเปิดบริการทางไปรษณีย์และโทรเลขระหว่างกัน แต่จีนก็ได้ออกมา ปฏิเสธถึงการติดต่อบetween จีนและเกาหลีใต้ รวมทั้งระบุว่าจีนไม่มีความประสงค์ที่จะติดต่อกับ เกาหลีใต้ ซึ่งอาจวิเคราะห์ได้ว่ามาจากเหตุผลหลักสองประการ¹²

ประการแรก ในขณะที่จีนแข่งขันกับสหภาพโซเวียตที่จะมีอิทธิพลต่อเกาหลีเหนือ จีนจึงไม่ต้องการทำให้เกาหลีเหนือเกิดความรู้สึกไม่พอใจ และหันไปใกล้ชิดกับสหภาพโซเวียต ซึ่งทั้งจีนและสหภาพโซเวียตต่างก็พยายามอ้างว่าอีกฝ่ายมีการติดต่อกับเกาหลีใต้อย่างจริงจัง

ประการที่สอง จีนเกรงว่าจะเกิดผลกระทบต่อปัญหาไต้หวัน เนื่องจากการติดต่อกับเกาหลีใต้ จะเท่ากับเป็นการรับรองนโยบายสองเกาหลี และจะทำให้ไต้หวันนำมาใช้เป็นข้ออ้าง ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศกับประเทศต่างๆ ทำให้จีนต้องยืนกรานที่จะสนับสนุนนโยบาย เกาหลีเดียว ดังจะเห็นได้ว่า ในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติครั้งที่ 34 ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1979 ฮั่นเนียนหลง (Han Nianlong) ผู้แทนของจีนได้กล่าวสนับสนุนจุดยืนของเกาหลีเหนือในการจัดการเจรจาระดับทวิภาคีระหว่างสหรัฐฯและเกาหลีเหนือ ไม่ใช่ระดับไตรภาคี

อย่างไรก็ตาม พอเริ่มทศวรรษ 1980 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและเกาหลีใต้เริ่มเห็น เติบโตในด้านเศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้ว่า ในปีค.ศ.1979 การค้าระหว่างเกาหลีใต้และจีนมีมูลค่า ทั้งหมด 19 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่พอปีค.ศ. 1980 มูลค่าการค้าทั้งหมดเพิ่มขึ้นเป็น 187.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และในปีค.ศ. 1981 มูลค่าการค้าทั้งหมดเพิ่มขึ้นเป็น 352.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ¹³ ซึ่งอาจมองได้ว่า พัฒนาการความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างทั้งสอง มีสาเหตุหลักมาจากการ

¹² Hwang Byong-moo, op.cit., pp. 27-29.

¹³ Ibid., p. 27.

เปลี่ยนแปลงนโยบายภายในและต่างประเทศของจีน จะเห็นได้ว่า จีนนั้นมีนโยบายเปิดประตูสู่โลกภายนอกที่เริ่มขึ้นตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1970 โดยในปีค.ศ. 1979 จีนได้ตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ 4 แห่ง และในปีค.ศ. 1984 ได้เปิดเมืองชายฝั่งอีก 14 แห่ง ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสในการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจระหว่างจีนและเกาหลีใต้ แต่ก็ยังไม่อาจสรุปได้ว่าเป็นตัวแปรหลักที่จะทำให้จีนมองเห็นถึงความสำคัญในการปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีใต้ในช่วงนี้ เนื่องจากจีนยังให้ความสำคัญแก่ เกาหลีเหนือมากกว่า เห็นได้จากการเดินทางเยือนจีนของประธานาธิบดีคิมอิลซุง ผู้นำเกาหลีเหนือ ในปีค.ศ. 1982 ได้ส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างจีนและเกาหลีใต้ โดยมูลค่าการค้าทั้งหมดระหว่างทั้งสองประเทศได้ลดลงในปีค.ศ. 1982 เหลือ 128.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ จากเดิม 352.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปีค.ศ. 1981¹⁴ แต่มูลค่าการค้าได้ลดลงเพียง 2 ปี เท่านั้น เพราะในปีค.ศ. 1984 มูลค่าการค้ารวมระหว่างทั้งสองกลับเพิ่มขึ้นอีกเป็น 461.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และในปีค.ศ. 1985 มูลค่าการค้ารวมได้เพิ่มขึ้นถึง 3 เท่า คิดเป็น 1,291.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ¹⁵ ซึ่งมองได้ว่าความสัมพันธ์ทางการค้าที่เพิ่มมากขึ้น มีสาเหตุมาจากเหตุการณ์จี้เครื่องบินจีนไปจอดที่ท่าอากาศยานใกล้กรุงโซล เมืองหลวงของเกาหลีใต้ ที่เกิดขึ้นเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1983 ที่ทำให้ทั้งสองมีโอกาสนในการติดต่อระหว่างกันอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก และยังเป็นการปูทางไปสู่การติดต่ออย่างไม่เป็นทางการระหว่างทั้งสองประเทศเพิ่มมากขึ้นด้วย ไม่ว่าจะเป็นการที่จีนยินยอมให้เจ้าหน้าที่เกาหลีใต้เข้าร่วมการประชุมว่าด้วยการประมงที่สหประชาชาติให้การสนับสนุน ในระหว่างวันที่ 14 สิงหาคม-1 กันยายน ค.ศ. 1983¹⁶ หรือการที่นักเทนนิสของเกาหลีใต้ได้เข้าร่วมการแข่งขันเทนนิสเดวิส คัพ ที่เมืองกุนหมิง ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1984 ซึ่งนับเป็นครั้งแรกตั้งแต่สิ้นสุดสงครามเกาหลี ที่จีนเชิญทีมกีฬาของเกาหลีใต้เข้าร่วมการแข่งขันการกีฬาระดับระหว่างประเทศบนแผ่นดินจีน¹⁷

¹⁴ Ibid., p. 47.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ FBIS-CHI, September 1, 1983, p.D3.

¹⁷ Christopher Wren, "China's Quiet Courtship of South Korea," *New York Times*, March 11, 1984, p.5.

นับแต่นั้นมา ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและเกาหลีใต้ก็พัฒนาขึ้นเรื่อยๆ ทั้งในระดับ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ และนักกีฬา โดยเฉพาะความสัมพันธ์ในทางการค้าได้เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จากมูลค่าการค้ารวมในปีค.ศ. 1983 ที่มีเพียง 133.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ได้เพิ่มขึ้นเป็น 3,120 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปีค.ศ. 1989¹⁸ ส่วนโครงการของเกาหลีใต้ที่ได้เข้าไปลงทุนในจีนจาก ปีค.ศ. 1985 มีเพียง 1 โครงการ ได้เพิ่มขึ้นเป็น 17 โครงการในปีค.ศ. 1989¹⁹ ทำให้มองได้ว่าปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมีความสำคัญต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศ แต่ทั้งสองก็ยังไม่มีการปรับความสัมพันธ์ระหว่างกันในช่วงนี้ ซึ่งคิม ฮักจุน (Kim Hakjoon) อดีตผู้ช่วยหัวหน้าด้านการวิจัยนโยบาย ภายใต้การบริหารของประธานาธิบดีโรห์แตวู ของเกาหลีใต้ ได้มองว่าแนวทางการดำเนินนโยบายของจีนต่อเกาหลีใต้ เป็นไปในรูปแบบของการแยกการเมืองออกจากเศรษฐกิจ²⁰ โดยเฉพาะการติดต่อในช่วงแรกๆ²¹ ซึ่งผู้สังเกตการณ์ชาวจีนได้ให้ข้อสังเกตว่า จีนจะมุ่งให้ความสนใจในการขยายความสัมพันธ์ที่เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจ กับเกาหลีใต้เป็นอันดับแรก ควบคู่ไปกับการแลกเปลี่ยนทางด้านการกีฬา วัฒนธรรม และบุคคล แต่จีนก็ตั้งใจที่จะให้การสร้างความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับเกาหลีใต้เป็นไปอย่างช้าๆ²² เนื่องจากต้องระมัดระวังถึงความสัมพันธ์ที่จีนมีต่อเกาหลีเหนือ แต่จากการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างเกาหลีใต้และสหภาพโซเวียตในปีค.ศ. 1990²³ ทำให้จีนมองเห็นความสำคัญของเกาหลี

¹⁸ Hwang Byong-moo, op.cit., p. 47.

¹⁹ Ibid., p.48.

²⁰ Jae Ho Chung, "Sino-South Korean Economic Cooperation : An Analysis of Domestic and Foreign Entanglements," *Journal of Northeast Asian Studies*, Vol.IX, No.II (Summer 1990), pp.66-67.

²¹ Jai Hao and Zhuang Qubing, "China's Policy toward the Korean Peninsula," *Asian Survey*, Vol.XXXII, No.12 (December 1992), p.1146.

²² Ibid.

²³ Ilpyong J. Kim, "The Normalization of Chinese-South Korean Diplomatic Relations," *Korea and World Affairs*, Vol. XVI, No.II (Fall 1992), p.486.

เหนือลดลง เนื่องจากไม่มีความจำเป็นต้องแข่งขันกับโซเวียตที่จะมีอิทธิพลเหนือเกาหลีเหนืออีกต่อไป²⁴ ดังจะเห็นว่า จีนได้พยายามโน้มน้าวเกาหลีเหนือให้เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติพร้อมกับเกาหลีใต้ หลังจากที่เกาหลีเหนือคัดค้านมาตลอด รวมทั้งยังแสดงท่าทีที่แน่ชัดว่าจีนจะไม่ใช้สิทธิยับยั้งในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ เพื่อขัดขวางการสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติของเกาหลีใต้²⁵ แต่ถึงกระนั้น จีนก็ยังคงระมัดระวังความสัมพันธ์ที่มีต่อเกาหลีเหนือ ในขณะที่เกาหลีเหนือได้ร้องขอไม่ให้จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีใต้ จนกว่าญี่ปุ่นจะให้การรับรองเกาหลีเหนือก่อน²⁶ จีนพยายามที่จะสร้างความมั่นใจให้แก่เกาหลีเหนือ โดยในการเดินทางเยือนจีนของประธานาธิบดีคิมอิลซุง ผู้นำเกาหลีเหนือ เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ.1991 ผู้นำจีนได้ออกมาให้การต้อนรับอย่างอบอุ่น และเจียงเจ๋อหมิน เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ในขณะนั้น ก็ได้ให้การต้อนรับเป็นการส่วนตัวด้วย²⁷

ฮอง ลุย (Hong Liu) ได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยที่นำไปสู่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและเกาหลีใต้ว่าเป็นผลทั้งจากปัจจัยภายนอก ที่มีการเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมระหว่างประเทศ ทั้งในด้านความสัมพันธ์ระหว่างจีน สหภาพโซเวียต และเกาหลีเหนือ ความสัมพันธ์ระหว่างจีน สหภาพโซเวียต และสหรัฐฯ ความสัมพันธ์ระหว่างจีน เกาหลีใต้ และเกาหลีเหนือ และความสัมพันธ์ระหว่างจีน ใต้หวัน และเกาหลีใต้ และปัจจัยภายในที่มีการเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมภายในประเทศจีน ที่มีการมองถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ²⁸ ซึ่งการวิเคราะห์ในลักษณะดังกล่าวเป็นไปแบบกว้างๆ ที่ไม่ได้ให้คำตอบที่แท้จริงถึงปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ทั้งสองตัดสินใจสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน ในขณะที่คิมฮักจุน วิเคราะห์ว่าการสถาปนา

²⁴ Hong Lui, "The Sino-South Korean Normalization : A Triangular Explanation," *Asian Survey*, Vol. XXXIII, No. II (November 1993), p.1084.

²⁵ *Keesing's Record of World Events*, May 1991, p.38191.

²⁶ *Keesing's Record of World Events*, October 1991, p.38530.

²⁷ เอนก เพิ่มวงศ์เสนีย์, "เกาหลีเหนือ-เกาหลีใต้," *เอเชียรายปี 1992/2535*, น.241.

²⁸ Hong Lui, op.cit., pp. 1083-1094.

ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและเกาหลีใต้ เป็นผลมาจากการที่สถานะแวดล้อมเอื้ออำนวย ไม่ว่าจะเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดระหว่างสหรัฐฯและสหภาพโซเวียต หรือความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ที่เป็นไปในทางที่ดี รวมไปถึงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างจีนและเกาหลีใต้ที่มากขึ้นเรื่อยๆ²⁹ ส่วนคิมวูซัง (Kim Woosang) ได้มองว่าเป็นการเปรียบเทียบผลประโยชน์ที่ทั้งจีนและเกาหลีใต้ จะได้รับจากการสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างกัน³⁰ ซึ่งอิลเปียงคิม (Ilpyong J. Kim) ก็มองถึงผลประโยชน์ที่จีนและเกาหลีใต้จะได้รับจากความสัมพันธ์ดังกล่าวเช่นกัน โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ³¹ จะเห็นว่ามุมมองของนักวิชาการที่มีต่อการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและเกาหลีใต้ ยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอ ทำให้เกิดความน่าสนใจในการศึกษาถึงปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้ทั้งสองสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันในปีค.ศ. 1992 หลังจากที่ก่อนหน้านี้ จีนยังออกมาปฏิเสธการติดต่อกับเกาหลีใต้อย่างไม่เป็นทางการ เนื่องจากเกรงจะมีผลกระทบตามที่ ฮวางเบียงมู (Hwang Byong-moo) ได้วิเคราะห์ไว้ และอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้จีนเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อเกาหลีใต้ ในเมื่อความสัมพันธ์ของทั้งสองก็เป็นไปในลักษณะที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกันมาตั้งแต่รัฐบาลจินคอมมิวนิสต์ยึดอำนาจบนจินแผ่นดินใหญ่ได้ และแม้ว่าเกาหลีใต้จะได้ปรับนโยบายเดินตามประเทศพันธมิตร โดยการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศยุโรปตะวันออก ซึ่งเป็นอดีตประเทศคอมมิวนิสต์ รวมถึงสหภาพโซเวียต แต่ก็ยังไม่สามารถสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนได้ทันที ดังนั้น ผู้เขียนจึงต้องการที่จะทำการศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ทำให้จีนและเกาหลีใต้สามารถที่จะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันได้สำเร็จ ในปี ค.ศ 1992

²⁹ Kim Hakjoon, op.cit., pp. 31-48.

³⁰ Kim Woosang, "South Korea's Diplomatic Normalization with China and Its Impact on Old Ties between South Korea and Taiwan," **The Journal of East Asian Affairs**, Vol. VII, No. 2 (Summer/Fall, 1993), pp. 371-403.

³¹ Ilpyong J. Kim, op.cit., pp. 483-492.

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

จากการที่จีนเป็นประเทศมหาอำนาจประเทศหนึ่งในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ ในขณะที่เกาหลีใต้ได้กลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ภายหลังจากการประกาศตั้งรัฐบาลไม่นาน ทำให้การดำเนินนโยบายในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตของทั้งสองประเทศ มีความน่าสนใจศึกษา ซึ่งการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างความเข้าใจในการดำเนินนโยบายต่างประเทศทั้งของจีนและเกาหลีใต้ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งจะเป็นการชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงระบบค้ายพหุมิตรที่มีลักษณะแตกต่างไปจากยุคสงครามเย็น ที่มีความสำคัญต่อเวทีการเมืองระหว่างประเทศอย่างมาก

กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษานี้ จะอาศัยแนวทางการเมืองเกี่ยวพัน³² (Linkage Politics) ประกอบกับแนวคิดอุดมคตินิยม(Idealism) และปฏิบัตินิยม(Pragmatism) มาเป็นกรอบความคิดในการศึกษา แนวทางการเมืองเกี่ยวพันได้มองความสัมพันธ์ในการเมืองระหว่างประเทศในโลกว่ามีระบบที่เรียกว่าระบบโลก (Global System) กับระบบย่อย (Sub-System) ซึ่งพฤติกรรมของ

³² James N. Rosenau, ed., **Linkage Politics : Essay on the Convergence of National and International Systems** (Free Press: New York , 1969). ; James N. Rosenau, **The Scientific Study of Foreign Policy** (Frances Pinter: London, 1980), pp. 115-169, 370-401, 501-534. ; Arthur A. Stein, "The Politics of Linkage," **World Politics** XXXIII (October 1980-July 1981), pp. 62-81.

ระบบโลกกับระบบย่อย จะมีความเกี่ยวพันกัน และการกระทำของระบบหนึ่งจะไปกระทบอีก ระบบหนึ่ง

สำหรับนักคิดสำคัญในแนวทางการศึกษาแบบการเมืองเกี่ยวพัน ได้แก่ เจมส์ เอ็น โรสนาว (James N. Rosenau) ซึ่งเสนอว่าความเกี่ยวพัน (linkage) ที่ใช้เป็นหน่วยพื้นฐานในการวิเคราะห์ มีความหมายถึงปรากฏการณ์ของพฤติกรรมของรัฐที่เกิดขึ้นซ้ำๆกันเป็นลำดับ โดยมีจุดกำเนิดในระบบหนึ่งและมีปฏิกริยาไปถึงอีกระบบหนึ่ง และการศึกษานโยบายต่างประเทศ เพื่อให้เกิดความเข้าใจครบถ้วนรอบด้านยิ่งขึ้นนั้น จำเป็นจะต้องศึกษาทั้งการเมืองภายในประเทศและการเมืองระหว่างประเทศควบคู่กันไป เนื่องจากปัจจัยทั้งสองประการดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด

ขณะเดียวกัน โรสนาวก็ได้ระบุว่าบางเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในประเทศ และปรากฏออกมาในรูปของนโยบายต่างประเทศ สามารถที่จะส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงในระบบอื่นได้ ส่วนเหตุการณ์ระหว่างประเทศก็สามารถที่จะมีอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงทางนโยบายของรัฐได้เช่นกัน³³

นอกจากนั้น โรสนาวยังได้เสนอแนวความคิดในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกตามแนวทางการเมืองเกี่ยวพันไว้ดังนี้³⁴

1. ตัวนโยบาย (policy outputs) หมายถึง สิ่งที่เกิดจากภายในระบบการเมืองหนึ่งและส่งผลกระทบออกไปยังสภาพแวดล้อมภายนอก

³³ James N. Rosenau, "Toward the Study of National-International Linkages," James N. Rosenau, ed., *Linkage Politics : Essay on the Convergence of National and International Systems* (New York : Free Press, 1969) p.45.

³⁴ Ibid.

2. สิ่งที่มีอิทธิพลต่อสภาพแวดล้อม (environmental inputs) หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในรัฐ และส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมภายนอก
3. สิ่งที่เกิดจากสภาพแวดล้อม (environmental outputs) หมายถึง พฤติกรรมที่เริ่มขึ้นจากสภาพแวดล้อมภายนอกกระบวนการเมืองและมาสิ้นสุดภายในระบบการเมือง
4. สิ่งที่มีอิทธิพลต่อตัวนโยบาย (polity inputs) หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในประเทศ อันเป็นผลมาจากการกระทำจากสภาพแวดล้อมภายนอกประเทศ

สำหรับกระบวนการความเกี่ยวพันระหว่างตัวนำเข้ากับตัวนำออกสามารถแบ่งออกเป็น 3 ชนิด³⁵

1. กระบวนการแทรกซึม (penetrative process) จะเกิดขึ้นเมื่อตัวแสดงของระบบการเมืองหนึ่ง ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองของอีกระบบการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการจัดสรรทรัพยากร หรือ ค่านิยม ของระบบการเมืองนั้นๆ
2. กระบวนการปฏิกิริยาตอบโต้ (reactive process) ตรงข้ามกับกระบวนการแทรกซึม โดยตัวแสดงที่เป็นผู้กำหนดนโยบายต่างประเทศ จะไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของอีกระบบการเมืองที่ได้รับผลกระทบจากการกำหนดนโยบายต่างประเทศของตัวแสดงนั้นๆ แต่ระบบการเมืองที่ได้รับผลกระทบจากการกำหนดนโยบายของอีกตัวแสดงหนึ่ง จะมีปฏิกิริยาตอบโต้ต่อนโยบายต่างประเทศของตัวแสดงที่มามีผลกระทบระบบการเมืองของตนเอง
3. กระบวนการเลียนแบบ (emulative process) จะเกิดขึ้นในลักษณะที่กิจกรรมทางการเมืองในประเทศหนึ่ง จะถูกเลียนแบบจากอีกประเทศหนึ่ง

ในการนำกรอบความคิดแนวทางการเมืองเกี่ยวพันมาช่วยในการศึกษาครั้งนี้ ผู้เขียนจะนำมาปรับใช้ในการพิจารณาถึงปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของทั้งจีนและเกาหลีใต้ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นอย่างชัดเจนว่าปัจจัยตัวใดที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีน

³⁵ Ibid., p.46.

และเกาหลีใต้ ซึ่งทำให้ทั้งสองประเทศสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน รวมทั้งมีความเกี่ยวพันระหว่างตัวนำเข้าและตัวนำออกในลักษณะใด แต่ในส่วนของจีนนั้นจะนำแนวคิดอุดมคตินิยมและปฏิบัตินิยมมาเป็นกรอบในการมองร่วมกับแนวคิดเกี่ยวพัน โดยจะมองถึงการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนว่ามีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินนโยบายแบบอุดมคตินิยมมาเป็นปฏิบัตินิยมอย่างไร โดยจะวิเคราะห์ตามความหมายสากลของแนวคิดทั้งสอง

พจนานุกรมการเมืองโลกของเกรแฮม อีแวนส์ (Graham Evans) และ เจฟฟรีย์ นิวแฮม (Jeffrey Newnham) ได้ให้ความหมายของอุดมคตินิยม (idealism) ไว้ว่าเป็นแนวทางเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่เน้นถึงความสำคัญของค่านิยมทางศีลธรรม บรรทัดฐานทางกฎหมาย ลัทธินานาชาตินิยม (internationalism) และการประสานผลประโยชน์เข้าด้วยกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ มากกว่าที่จะใช้ผลประโยชน์แห่งชาติและอำนาจเพื่อสร้างความอยู่รอดของรัฐ ท่ามกลางรัฐต่างๆ³⁶

ส่วนความหมายของอุดมคตินิยม ตามสารานุกรมของอังกฤษ (Encyclopaedia Britannica) ได้ระบุว่าอุดมคตินิยม (idealism) คือคำที่ใช้กับทัศนคติที่โน้มเอียงในการที่จะนำเสนอถึงสิ่งที่เป็นแบบจินตนาการและเน้นในสิ่งที่เป็นนามธรรมที่สมบูรณ์แบบ³⁷

บรรดานักอุดมคติจะมองว่ารัฐเป็นเหมือนสถาบันที่มีศีลธรรมอันดี มีวิถีชีวิตของตนเอง มีลักษณะเฉพาะตัว และมีเจตจำนง ซึ่งแตกต่างจากชีวิต บุคคลิกภาพ และเจตจำนงของประชาชน การกระทำของรัฐจะไม่สามารถที่จะผิดพลาดและไม่ถูกต้องเที่ยงธรรมได้เลย ไม่มีอะไรที่จะมีเหตุผลมากไปกว่ารัฐอีกแล้ว และยังมีใครที่จะไม่เชื่อฟังคำสั่งของรัฐด้วย

³⁶ Graham Evans and Jeffrey Newnham, *The Dictionary of World Politics* (University of Wales: Swansea, 1992) , p.134.

³⁷ *Encyclopaedia Britannica* (Encyclopaedia Britannica , 1975), p. 189.

เฮซ พี กริส (H. P. Grice) นักปรัชญาที่มีอิทธิพลต่อทฤษฎีการปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ได้กล่าวว่าวิธีการนำมาปฏิบัตินั้น ถูกมองว่าเป็นการขยายความของภาษา ที่มีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างกฎเกณฑ์อย่างชัดเจน ซึ่งจะมีการนำสิ่งที่ได้รับการเสนอมาตีความถึงเนื้อหา และ ภูมิหลังในฐานะที่เป็นตัวนำเข้าและการตีความเพื่อนำมาปฏิบัติใช้นั้นเป็นตัวนำออก และกริสยังกล่าวอีกว่าฝ่ายนักปฏิบัตินิยมจะพยายามตีความเนื้อหาเพื่อนำมาปฏิบัติ ซึ่งการที่จะทำเช่นนั้นจะต้องตระหนักถึงความเป็นจริง องค์ประกอบ ความสัมพันธ์ รวมไปถึงความชัดเจน ที่ผู้พูดต้องการที่จะให้การนำไปใช้เป็นไปอย่างมีระเบียบและลุล่วงไปด้วยดี³⁸ ซึ่งแก่นสำคัญของทฤษฎีปฏิบัตินิยมก็คือความคิดทุกอย่างจะกลายมาเป็นการกระทำ และจะกลายมาเป็นความจริงได้ก็จะต้องมีความตั้งใจและความเชื่อว่ามันจะเป็นความจริง ในขณะที่ ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเชื่อ และการกระทำ เป็นหลักที่สำคัญในงานเขียนของบรรดานักปฏิบัตินิยม³⁹

ส่วนพจนานุกรมทางปรัชญาของดาโกเบิร์ต ดี รูนส์ (Dagobert D. Runes) ได้ให้ความหมายของคำว่าปฏิบัตินิยมไว้ว่าเป็นสิ่งที่ได้รับการกระทำอย่างลุล่วง ในขณะที่ วิลเลียม เจมส์ (William James) ได้เขียนในพจนานุกรมทางปรัชญาของบาลด์วิน (Baldwin) ไว้ว่าเป็นความพยายามที่จะตีความหมายของแต่ละความคิด โดยการทำให้ออกมาเป็นผลในทางปฏิบัติ⁴⁰

การนำแนวคิดปฏิบัตินิยมและอุดมคตินิยมเป็นกรอบความคิดร่วมกับแนวทางเกี่ยวพัน เพื่อที่จะสามารถอธิบายถึงการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยการวิเคราะห์จะเป็นในลักษณะของการมองถึงพฤติกรรมในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีน เปรียบเทียบระหว่างยุคที่ดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบที่เรียกว่าอุดมคตินิยมกับแบบปฏิบัตินิยม

³⁸ Adam Kuper and Jessica Kuper, ed., **The Social Science Encyclopaedia** (Routledge & Kegan Paul Publishing, 1988), pp. 639-640.

³⁹ John E. Smith, **Purpose and Thought : The Meaning of Pragmatism**, (Yale University Press, 1978), p. 9.

⁴⁰ Dagobert D. Runes, ed., **Dictionary of Philosophy**, p. 246.

ขอบเขตในการศึกษา

การศึกษาจะวิเคราะห์ทั้งนโยบายของจีนและเกาหลีใต้ควบคู่กันไป เพื่อให้การศึกษามีความเข้าใจชัดเจนและเป็นไปอย่างถูกต้อง เนื่องจากการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและเกาหลีใต้ เป็นการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่สอดคล้องกัน ซึ่งประเทศหนึ่งประเทศใดไม่สามารถที่จะดำเนินนโยบายแบบฝ่ายเดียวได้ โดยจะมีการปูพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างจีนและเกาหลีใต้ ตั้งแต่จีนคอมมิวนิสต์ยึดอำนาจบนจีนแผ่นดินใหญ่ได้ในปีค.ศ. 1949 แต่จะเน้นช่วงการวิเคราะห์ตั้งแต่ทศวรรษ 1980 ซึ่งเป็นช่วงที่เริ่มมีการติดต่อบetween จีนและเกาหลีใต้ จนถึงปีค.ศ. 1992 ซึ่งเป็นปีที่มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและเกาหลีใต้

สมมุติฐานในการศึกษา

การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและเกาหลีใต้ในปีค.ศ. 1992 เป็นผลมาจากการปรับเปลี่ยนการดำเนินนโยบายของจีนจากเดิมที่เป็นแบบอุดมคตินิยมมาเป็นแบบปฏิบัตินิยม ประกอบกับการที่เกาหลีใต้ได้มองเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับนโยบายตามประเทศฝ่ายพันธมิตรของตนคือสหรัฐฯ ในการส่งเสริมการปรับความสัมพันธ์กับจีน

วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาจะเป็นแนววิเคราะห์ ในลักษณะพรรณนา ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา จะเป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในรูปการพรรณนาความ และการวิเคราะห์ของนักวิชาการต่างๆ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากหนังสือวารสาร เอกสาร และบทความทางวิชาการ และสิ่งตีพิมพ์ต่างๆที่เป็นลักษณะการวิเคราะห์แสดงความเห็นในช่วงที่ศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. การที่ประเทศจีนซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจคอมมิวนิสต์ และมีบทบาทอย่างมากในภูมิภาคเอเชีย ได้ปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศที่มีต่อประเทศในภูมิภาค ทำให้ประเทศไทยซึ่งจัดได้ว่าตั้งอยู่ในภูมิภาคเดียวกับจีน อาจจะได้รับผลกระทบไปด้วย ดังนั้น การศึกษางานชิ้นนี้จึงจะช่วยให้ไทยสามารถเข้าใจการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนได้มากยิ่งขึ้น
2. ผลการศึกษาครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงอุปสรรคและปัญหาที่มีต่อการสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างจีนซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจคอมมิวนิสต์ที่หลงเหลืออยู่และเกาหลีใต้ซึ่งเป็นประเทศประชาธิปไตย ซึ่งอาจจะสามารถนำรูปแบบการสถาปนาความสัมพันธ์ในลักษณะที่คล้ายกันนี้ ไปเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป

การนำเสนอ

บทที่ 1 เป็นบทนำ กล่าวถึงความสำคัญและสภาพปัญหา วัตถุประสงค์ของการศึกษา ทฤษฎีและแนวความคิดที่ใช้ ขอบเขตในการศึกษา สมมุติฐานในการศึกษา วิธีการศึกษา และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

บทที่ 2 กล่าวถึงลักษณะความสัมพันธ์ของจีนและเกาหลีใต้ โดยจะปูพื้นฐานให้เห็นถึงลักษณะความสัมพันธ์ของทั้งสองตั้งแต่แรกเริ่ม ที่มีลักษณะเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน จนกระทั่งรูปแบบความสัมพันธ์ได้เปลี่ยนไป แต่จะเน้นความสัมพันธ์ตั้งแต่ช่วงปีค.ศ. 1970 ซึ่งเป็นช่วงที่ทั้งสองเริ่ม มีการติดต่อระหว่างกันอย่างไม่เป็นทางการเป็นครั้งแรก จนกระทั่งถึงปีค.ศ.1992 ที่ทั้งสองตกลงที่จะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันในที่สุด

บทที่ 3 กล่าวถึงการดำเนินนโยบายของจีน โดยจะวิเคราะห์โดยแบ่งเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยแต่ละตัวว่ามีผลต่อการดำเนินนโยบายของจีนในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีใต้ได้อย่างไร

บทที่ 4 จะมองปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของเกาหลีใต้ เพื่อที่จะทำให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยแต่ละตัวว่ามีความสำคัญมากน้อยเพียงใด

บทที่ 5 บทสรุป โดยวิเคราะห์ให้เห็นว่าในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและเกาหลีใต้ในปีค.ศ. 1992 มีปัจจัยตัวใดเป็นปัจจัยหลักและปัจจัยรอง ภายใต้การนำแนวทางเกี่ยวพันและแนวคิดอุดมคตินิยมและปฏิบัตินิยมมาเป็นกรอบความคิด